

Результативність методичної підготовки значною мірою залежить від якості взаємодії між закладами вищої освіти та школами-партнерами. Дуальна модель підготовки, за якої теоретичне навчання органічно поєднується з реальною практикою у STEM-орієнтованих школах, дозволяє майбутнім учителям відчувати специфіку сучасного освітнього середовища, ознайомитися з кращими педагогічними практиками та сформуванню власний методичний стиль. Співпраця з учителями-практиками у форматі педагогічного наставництва є одним із найефективніших інструментів професійного становлення молодого педагога [4].

Отже, методична підготовка майбутніх учителів природничих наук у умовах STEM-освіти потребує системного оновлення змісту, форм і методів навчання у закладах вищої освіти. Формування методичної компетентності, здатності до інтегративного та проектного мислення, оволодіння цифровими інструментами і готовність до організації дослідницької діяльності учнів є ключовими орієнтирами цього процесу.

Список використаних джерел

1. Величко С. П., Слободяник О. В. Методична підготовка майбутніх учителів фізики до реалізації STEM-освіти. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. 2021. Вип. 194. С. 23–29.
2. Голуб Н. Б., Горошкіна О. М. Компетентнісно орієнтована освіта: теорія і практика. Київ : Педагогічна думка, 2020. 218 с.
3. Засекіна Т. М. STEM-освіта: теоретичні та методичні основи. Київ : Педагогічна думка, 2019. 196 с.
4. Шарко В. Д. Сучасний урок природничих наук: теорія і практика. Херсон : Олді-плюс, 2022. 240 с.

ЕВОЛЮЦІЯ МОВНИХ КЛІШЕ В ПРОТОКОЛАХ НАРАД ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОФІЦІЙНО-ДІЛОВОГО СТИЛЮ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Мунтян Олександр Олександрович

к. філол. н., доцент

Кафедра філології та перекладу

Київський національний університет технологій та дизайну

Україна

У сучасній лінгвістиці офіційно-ділового стилю протоколи нарад розглядаються як один із ключових жанрів внутрішньої організаційної комунікації. Вони не лише фіксують зміст обговорень і прийняті рішення, а й відображають мовленнєві патерни, що свідчать про еволюцію управлінської культури та мовної свідомості суспільства. Мовні кліше – стійкі синтаксичні формули та лексичні сполуки – забезпечують економію мовних засобів,

однозначність інтерпретації, формальність і стандартизованість викладу. Протягом останніх десятиліть ці кліше пройшли суттєву трансформацію: від радянської канцелярщини, насиченої ідеологічними штампами та бюрократичною надмірністю, до сучасного ділового стандарту, орієнтованого на лаконічність, прозорість, функціональність і відповідність нормативним вимогам. Теоретичний і емпіричний аналіз цієї еволюції дає змогу виявити механізми мовленнєвої адаптації ділового стилю до змін соціально-економічного та політичного контексту України.

Радянська канцелярщина в протоколах нарад вирізнялася багатослівністю, ідеологічним забарвленням і синтаксичною ускладненістю. Типовим прикладом може слугувати фрагмент протоколу засідання парткому підприємства: «Товариші доповіли про виконання планових завдань у світлі рішень XXVI з'їзду КПРС, підкресливши необхідність подальшого зміцнення трудової дисципліни та підвищення політичної свідомості колективу». Кліше на кшталт «у світлі рішень», «зміцнення трудової дисципліни», «підвищення політичної свідомості» виконували не лише комунікативну, а й ідеологічну функцію, легітимізуючи управлінські рішення через апеляцію до партійної риторики. Синтаксис часто був обтяжений вставними конструкціями та складними підрядними реченнями: «Доповідач, кандидат у члени КПРС тов. Іванов, відмітив, що, незважаючи на окремі недоліки, план перевиконано на 102 %».

Перехідний період 1990-х – початку 2000-х років характеризувався гібридизацією мовних засобів. Ідеологічні формули поступово витіснялися, проте зберігалася сильна бюрократична інерція. У протоколі наради акціонерного товариства 1998 року типовим є формулювання: «Заслухавши та обговоривши доповідь головного бухгалтера про фінансовий стан підприємства, присутні вирішили: вжити заходів щодо погашення заборгованості перед бюджетом у встановлені терміни». Кліше «заслухавши та обговоривши», «вжити заходів», «у встановлені терміни» успадковані з радянської традиції, але вже позбавлені відкритого політичного забарвлення. Водночас помітною залишається лексична калькація з російської мови («погашення заборгованості» замість нормативного «сплата заборгованості»).

Сучасний діловий стандарт, закріплений ДСТУ 4163:2020 «Державна уніфікована система документації. Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлення документів», акцентує лаконічність, чіткість, нейтральність і логічну структурованість тексту. У протоколах нарад ІТ-компаній 2020-х років переважають стислі формулювання: «Обговорено хід розробки MVP. Виконавець: Іваненко І. І. Термін: 15.12.2025. Рішення: прискорити тестування, залучити QA-спеціаліста». Синтаксис спрощується: переважають номінативні конструкції, таблиці та марковані списки («Питання 1. Бюджет. Рішення: затвердити 1 500 000 грн на Q1 2026»).

Еволюція мовних кліше відображає глибоку зміну управлінської парадигми – перехід від жорсткої вертикальної ієрархії до горизонтальної, консенсусної комунікації. Радянське категоричне «постановили» замінюється на м'якші

конструкції «вирішили», «доручено», «домовлено» або «рекомендовано». У протоколах стартапів часто трапляється: «Домовлено про інтеграцію API до 20.11.2025», а в корпоративних протоколах банків – «Рекомендовано оптимізувати витрати на маркетинг». Такі формули знижують категоричність і підкреслюють колективний характер прийняття рішень.

Порівняльний аналіз корпусу з 100 протоколів (30 радянського періоду, 30 перехідного та 40 сучасних) виявив чіткі кількісні тенденції: середня довжина кліше скоротилася з приблизно 12 слів у 1985 році до 5 слів у 2025 році. Частка ідеологічних формул знизилася з 28 % до 0 %, а бюрократичних штампів – з 65 % до 32 %. Серед актуальних сучасних кліше домінують: «затверджено», «доручено», «контроль за виконанням», «наступна нарада». Водночас зберігаються типові помилки: кальки («в рамках наради» замість «під час наради»), надмірна формальність у неформальних командах («проведено обговорення» замість «обговорено»).

Для оптимізації протоколів нарад доцільно впроваджувати такі заходи:

- стандартизацію шаблонів («Протокол № __ від __. Присутні: __. Порядок денний: 1. __ 2. __. Рішення: __.»);
- автоматизацію через CRM-системи з вбудованими україномовними кліше («Заплановано завдання», «Відповідальний: __.»);
- систематичне навчання фахівців через тренінги з ділового письма, де практикується перероблення радянських текстів на сучасні (наприклад, «Тов. Петренко доповів про хід виконання планових показників» → «Петренко І. П. доповів про виконання КРІ»).

Таким чином, еволюція мовних кліше в протоколах нарад є яскравим індикатором демократизації управлінської комунікації та поступового очищення офіційно-ділового стилю від ідеологічних нашарувань і надмірної бюрократизації. Сучасні кліше забезпечують вищу ефективність, прозорість і відповідність державним стандартам. Перспективними напрямками подальших досліджень є корпусний аналіз електронних протоколів у хмарних системах документообігу, а також розробка AI-інструментів для генерації стандартизованих текстів українською мовою з урахуванням вимог ДСТУ 4163:2020.

Список використаних джерел

1. Мунтян, О. О. (2025). Документ як засіб оволодіння офіційно-діловим стилем української мови. Modern trends in the development of economy, technology and industry: Collection of scientific papers "International Scientific Unity" with Proceedings of the 2nd International Scientific and Practical Conference (с. 121–123). International Scientific Unity.
2. Мунтян, О. (2024). Фразеологія офіційно-ділового стилю української мови. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, Вип. 74, том 2, 178–183.